

PÕLLUMAJANDUS- JA TOIDUAMET

KÕRGE PATOGEENSUSEGA LINDUDE GRIPI TÕRJE TEGEVUSJUHEND

Sisukord

1. Haiguse määrang	4
2. Tegevusjuhised haiguse kahtluse korral	5
2.1. Haigusest teavitamine.....	5
2.2. Kitsendused ja abinõud	5
2.3. Loomapidaja kohustused KPLG kahtluse korral.....	5
2.4. PTA regiooni juhataja tegevus KPLG kahtluse korral.....	6
2.5. Epidemioloogiline uurimine.....	7
3. KPLG diagnoosimine	7
3.1. Kliiniline uurimine	7
3.2. Korjuse läbivaatus	7
3.3. Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine	8
3.3.1. Proovide võtmine laboratoorseteks uuringuteks.....	8
3.3.2. Proovide saatmine laboratooriumisse	8
3.3.3. Laboratooriumis teostatavad analüüsid.....	9
3.3.4. Analüüse teostav laboratoorium	9
3.4. Meetmed kuni laboratoorsete testide tulemusteni	10
3.5. KPLG kahtluse kõrvaldamine	10
3.6. KPLG ametlik kinnitamine	10
3.7. KPLG diagnoosi kinnitamisest teatamine	10
4. Tegevusjuhised KPLG ametlikul kinnitamisel.....	11
5. Loomade hukkamine, standardne töökord, aruandlus.....	12
5.1. Tabandunud ettevõttes peetavate lindude hindamine.....	12
5.2. Tabandunud ettevõttes peetavate lindude hukkamine, hukkamismeetodid, standardne töökord ja aruandlus	12
5.3. Ennetav hukkamine	12
5.4. Erandite lubamine.....	13
5.4.1 Tabandunud ettevõtte eraldiasuvates ehitistes peetavate lindude hukkamisele	13
7. Puhastamine ja desinfitseerimine	14
8. Tegevusjuhised kaitsetsoonis ja järelevalvetsoonis.....	15
8.1. Kaitsetsooni ja järelevalvetsooni määratlemine	15
8.2. Kaitsetsooni ja järelevalvetsooni kehtestamine.....	15

8.3.	Kaitsetsooni ja järelevalvetsooni kehtestamisest, geograafilisest paiknemisest ja kitsendustest teavitamine	15
8.4.	Kaitsetsoonis rakendatavad kitsendused ja abinõud	15
8.5.	Järelevalvetsoonis rakendatavad kitsendused ja abinõud.....	17
9.	Vaktsineerimine ja ravi.....	18
9.1.	Vaktsineerimine.....	18
9.2.	Ravi	19
10.	Abinõud KPLG avastamisel tapamajas, transpordil või piiripunktis.....	19
10.1.	Abinõud KPLG kahtluse korral tapamajas	19
10.1.1	Tegevus haiguse kahtlusel	19
10.1.2	Tegevus KPLG diagnoosimisel	19
10.2	Abinõud SAKi avastamisel transpordi ajal ja/või piiripunktis.....	20
10.2.1.	Tegevus haiguse kahtlusel	20
10.2.2.	KPLG diagnoosimisel	20
11.	Abinõud KPLG avastamisel metslinnul	20
12.	KPLG puhangu korral kehtestatud kitsenduste lõpetamine ja hoonete taastasustamine 21	
12.1.	Kaitsetsooni tühistamine.....	21
12.2.	Järelevalvetsooni tühistamine.....	21
12.3.	Tingimused tabandunud ettevõtte taastasustamisel	21
13.	Õiguslikud alused	22
13.1.	Haiguse diagnoosimine.....	22
13.2.	Teatamiskohustus	23
13.3.	Loomaomaniku kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel	23
13.4.	Taudi tõrjumiseks ettevõetavad meetmed	23
13.5.	Piirangud potentsiaalselt saastunud materjalile	23
13.6.	Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine.....	24
13.7.	Puhastamine ja desinfitseerimine	24
13.8.	Vaktsineerimine.....	24
13.9.	Taudikahjude hüvitamine	24

1. Haiguse määrang

Lindude gripp (edaspidi *LG*) on väga kontagioosne, ägedalt kulgev lindude viirushaigus, mis iseloomustub septitseemia, peapiirkonna turse, hingamis- ja seedetrakti elundite põletiku ning suure suremusega. Lindude gripi tekitajaks on Ortomyxoviridae sugukonna Influenzavirus perekonda kuuluva RNA-viiruse A-tüübi H5- või H7-alatüübi või kuue nädala vanusel tibul kõrgema kui 1,2 veenisese patogeensuse indeksiga (edaspidi *VPI*) viirustüvi. *VPI* on üks põhiline kriteerium lindude gripi viirustüve nakatamisvõime ehk patogeensuse määramisel. Lindude gripi peiteaeg on 1–7 päeva. Lindude gripp levib peamiselt otsekontakti teel ja inimtegevuse vahendusel, samuti õhu kaudu ja transovariaalselt. Lindude gripi looduslikuks reservuaariks on rändavad metslinnud.

Lindudel esineb:

kõrge patogeensusega linnugripp (edaspidi *KPLG*) – kodu- või muude vangistuses peetavate lindude nakkushaigus, mida põhjustavad:

- a) linnugripiviiruste alatüübid H5 või H7, mille mitmealuseliste aminohapete genoomijärjestuse kood hemaglutiniini molekuli lõhustumispiirkonnas sarnaneb teistel *KPLG* viirustel vaadelduga, mis näitab, et peremeesorganismis üldlevinud proteaas võib hemaglutiniini molekuli lõhustada; või
- b) linnugripiviirused, mille veenisese patogeensuse indeks on kuuenädalastel kanapoegadel suurem kui 1,2.

madala patogeensusega linnugripp – kodu- või muude vangistuses peetavate lindude nakkushaigus, mida põhjustavad linnugripiviiruste alatüübid H5 või H7, mis ei kuulu *KPLG* esitatud määratluse alla.

1.1 *KPLG* kliinilised tunnused

Inimeste poolt peetaval linnul (edaspidi *peetav lind*) esinevad lindude gripi kliinilised tunnused varieeruvad sõltuvalt linnuliigist, vanusest ja viirustüve patogeensusest.

Kanadel esinevat *KPLG*-d iseloomustavad kiire levik, äge kulg ja kliinilised tunnused:

- loidus,
- isu vähenemine,
- munatoodangu järsk langus,
- kõhulahtisus,
- hingamisraskused,
- eritised silmadest,
- närvinähud ning
- peapiirkonna, peamiselt harja ja lokutite turse ja tsüanoos.

KPLG puhul võib kanade suremus ulatuda kuni 100%-ni.

1.2 *KPLG* patoloogilis-anatoomilised muutused

KPLG korral tekivad peetavatel lindudel septitseemiale iseloomulikud patoloogilised muutused.

KPLG esinemise korral võib lahangul leida:

- limas- ja serooskestade äge põletik,
- raskekujuline hemorraagiline diatees,
- maksas ja põrnas nekroosikolded,
- rinna- ja kõhuõõnes fibroosne eksudaat.

2. Tegevusjuhised haiguse kahtluse korral

KPLG nakkuskahtlane lind on:

- KPLG kliiniliste tunnustega lind (kliinilisi tunnuseid vt punktid 1.1-1.3);
- lind, kelle lahangul leitakse KPLG-le surmajärgsete kahjustustega iseloomulikke patoloogilis-anatoomilisi muutusi (vt punkt 1.4);
- lind, kelle kudetest, elunditest, verest või väljaheidetest võetud proovidest leitakse nakkuslikku viirust, antigeeni või spetsiifilist geneetilist materjali;
- lind, kelle vereproovis esineb spetsiifilise antikeha reaktsioon.

Teate saamisel KPLG esinemise kahtlusest loomakasvatuseettevõttes või mistahes muus kohas, peab Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) regioon, kelle järelevalvealal loomakasvatuseettevõtte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata KPLG esinemine.

PTA regiooni juhataja kehtestab KPLG kahtlusaluse loomakasvatuseettevõtte suhtes kitsendused vastavalt punktile 2.2.

2.1. Haigusest teavitamine

KPLG kahtlusest peab loomapidaja viivitamatult teavitama loomakasvatuseettevõtet (ettevõtte – igasugune linnupidamiskoht) teenindavat veterinaararsti või PTA regiooni. Kui on teavitatud veterinaararsti, siis nemad peavad teavitama sellest PTA regiooni.

PTA regiooni juhataja teatab viivitamata KPLG kahtlusest telefoni teel peadirektori asetäitjat loomatervise, loomade heaolu ja toiduohutuse valdkondades ja loomatervise ja -heaolu osakonna osakonnajuhatajat.

2.2. Kitsendused ja abinõud

Kitsendused kehtestab PTA regiooni juhataja kirjaliku korraldusega, mille annab üle loomaomanikule või -pidajale allkirja vastu (lisa 1).

KPLG kahtlusel tõkestatakse isikute, lindude, loomade, sõidukite, linnuliha või -rümpade, loomatoidu, tööriistade, jäätmete, väljaheidete, sõnniku, allapanu vm KPLG-d edasi kanda võivate esemete ja materjalide liikumine ettevõttesse ja sellest välja.

Kitsendusi ja abinõusid rakendatakse ka muus ettevõttes ja piirkonnas, kus järelevalveametnik kahtlustab viiruse levikut.

2.3. Loomapidaja kohustused KPLG kahtluse korral

KPLG kahtluse korral on loomapidaja kohustatud:

- 1) isoleerima peetavad linnud eeldatavas taudipunktis kinnisesse ruumi, et nad ei puutuks kokku teiste loomadega;
- 2) peatama peetavate lindude veod ettevõttest välja või ettevõttesse;

- 3) hoidma ära loomade, toodete, materjalide, ainete, isikute ja veovahendite mitteolulise liikumise ettevõttest välja või ettevõttesse;
- 4) pidama ettevõttes arvestust peetavate lindude üldarvu ja nende liigiti jaotumise kohta tõugude või vanuserühmade lõikes ning nakatunud, nakkuskahtlaste ja kontaktsete ning KPLG kahtluse püstitamise hetkest arvates välja koorunud ja surnud peetavate lindude kohta;
- 5) kinni pidama kehtestatud kitsendustest;
- 6) hoidma sõnniku, sealhulgas allapanu ja kasutatud allapanu, ning iga toote, materjali või aine, mis on tõenäoliselt KPLG-ga saastunud ja võib seda tõenäoliselt levitada, võimaluste piires isoleeritult ning putukate ja näriliste, teiste peetavate loomade ja metsloomade eest kaitstult;
- 7) mitte lahkuma ettevõttest kuni järelevalveametniku saabumiseni ja temalt selleks loa saamiseni ning nõudma seda ka ettevõttes viibivatelt isikutelt;
- 8) osutama järelevalveametnikule kaasabi vajalike kliiniliste ja patoloogiliste uurimiste läbi viimisel, samuti epidemioloogilise uurimise tarbeks andmete kogumisel;
- 9) esitama järelevalveametniku nõudmisel kõik peetavate lindude ja sööda liikumisega seotud dokumendid ning nende puudumise korral andma sellekohast suulist teavet;
- 10) esitama järelevalveametnikule nimekirja ettevõttes töötavate ja teiste seal olevate isikute kohta, kelle sisenemine ettevõttesse on vajalik, samuti ettevõtet teenindavate veovahendite loetelu;
- 11) välistama kõrvaliste isikute pääsu ettevõttesse;
- 12) kasutama ettevõttes töötamiseks eraldi ülerõivaid ja jalatseid, mida hoitakse ettevõtte ruumides, ja tagama nende kasutamise ka ettevõtte töötajatele;
- 13) paigutama ettevõtte väljapääsudele desinfektsioonimatid ja regulaarselt niisutama neid PTA poolt heakskiidetud desinfektsioonivahendiga;
- 14) desinfitseerima kõik ettevõtte territooriumilt lahkuvad veovahendid PTA poolt heakskiidetud desinfektsioonivahendiga (vt lisa 13).

2.4. PTA regiooni juhataja tegevus KPLG kahtluse korral

Teate saamisel KPLG esinemisest või esinemise ettevõttes peab PTA regioon, kelle järelevalvealal ettevõtte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata KPLG esinemine. KPLG teate saamisel külastab PTA regiooni loomatervise juhtivspetsialist või tema poolt määratud järelevalveametnik viivitamatult KPLG kahtlast karja, kus:

- 1) registreerib peetavate lindude ning loomade arvu loomakasvatushoones või -rajatises linnu- ja loomaliigiti, märkides eraldi nakkuskahtlaste peetavate lindude arvu igas rühmas, samuti hukkunud peetavate lindude ning koduimetajate arvu ja vanuse;
- 2) määrab kindlaks ettevõtte territooriumi ja vajadusel tähistab selle teavitavate siltidega;
- 3) teeb peetavatele lindudele kliinilise läbivaatuse;
- 4) võtab vajalikud proovid ning korraldab proovide saatmise Veterinaar- ja Toidulaboratoriumisse uurimiseks;
- 5) viib läbi epidemioloogilise uurimise;
- 6) määratleb territooriumi, millele kehtestatakse kitsendused;
- 7) kehtestab ettevõttele kitsendused punktis 2.2 kirjeldatud korras;
- 8) korraldab sobivate desinfektsioonivahendite transpordi KPLG kahtlasesse ettevõttesse;
- 9) korraldab korjuste hoidmise eraldi suletud ruumis kuni laboratoorsete vastuste saabumiseni. Positiivsete tulemuste korral kõrvaldatakse korjused vastavalt punktile 6;

- 10) külastab ettevõtet perioodiliselt kogu kitsenduste kehtimise aja vältel ja kontrollib kitsendustega seotud nõuete täitmist. Külastuse kohta vormistatakse JVIS-is protokoll;
- 11) PTA regiooni juhatajal on epidemioloogilise uurimise tulemuse põhjal või kui ettevõtte asub kõrge intensiivsusega linnukasvatuse piirkonnas, taudi leviku vältimiseks õigus kehtestada lisakitsendusi.

2.5. Epidemioloogiline uurimine

PTA regiooni juhataja korraldab epidemioloogilise uurimise, mille käigus tuleb välja selgitada:

- 1) tõenäoline lindude nakatumise aeg ja nakkusallikas;
- 2) viiruse ettevõttest edasikandumise võimalus ajavahemikul linnu nakatumisest kuni KPLG kahtluse otsustamiseni ning kontaktid linnud;
- 3) ettevõtte ümbruses asuvad linnuliigid ning sealsed keskkonnategurid, mis võivad soodustada viiruse levimist ettevõttest väljapoole.

Epidemioloogilisel uurimisel toetutakse loomatauditõrje situatsioonplaanis ettenähtud küsimustiku «Küsimustik eriti ohtliku loomataudi kahtluse korral» täitmisel saadud andmetele.

3. KPLG diagnoosimine

3.1. Kliiniline uurimine

Enne karja kliinilist ülevaatust peab järelevalveametnik panema selga kaitserõivad ja viima läbi põhjaliku desinfitseerimise.

Diagnoosimise protseduuride läbiviimisel, proovide võtmisel ja laboratooriumisse saatmisel tuleb järgida Euroopa Komisjoni otsuse 2020/687 I lisa. Selleks kontrollitakse ettevõtte kõiki allüksusi, et tuvastada KPLG võimalik esinemine (suurenenud suremus, haiged ja oodatust aeglasemalt kasvavad linnud).

Karja läbivaatust peab alustama eeldatava tabandunud ettevõtte sellest osast, kus ettevõtja peab linde terveteks ja isenditest, kes on elanud viimasel ajal nakkuskahtlastest lindudest eraldi. Kahtlusalused linnud tuleb jätta viimasteks. Kliinilise ülevaatuse käik ja tulemused dokumenteeritakse protokollis.

KPLG peiteaeg on 3–21 päeva. KPLG kliinilised tunnused, mida peab jälgima vaata punktis 1.1.

3.2. Korjuse läbivaatus

Järelevalveametnik peab igas loomakasvatuse ettevõttes läbi viima ka surnud linnu postmortaalse läbivaatuse ja patoloogiad protokollima. Juhul, kui lõpnud lindude arv on suur, tuleb lahangu teostada vähemalt 5-l linnul, kes on lõppenud hiljuti, kel olid ilmekad sümptomid.

KPLG esinemise korral võib lahangul leida:

- limas- ja serooskestade äge põletik,
- raskekujuline hemorraagiline diatees,
- maksas ja põrnas nekroosikolded,
- rinna- ja kõhuõõnes fibroosne eksudaat

3.3. Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine

3.3.1. Proovide võtmine laboratoorseteks uuringuteks

Proovivõtul eelistatakse järgmisi sihtrühmi:

- Haiged või kahtlaselt käituvad linnud;
- Hiljuti surnud või hukatud linnud;
- Kinnitatud puhangukohtadest või taudikahtlastelt aladelt hiljuti sissetoodud linnud;
- Linnud, keda on peetud allüksustes, mida on hiljuti külasthanud kõrvalised isikud;
- Linnud, kes on hiljuti haiged olnud ja tervenunud.

Prooviliik	Proovide hulk*	Pakend
Elusad linnud (<i>kliiniliste tunnuste või haiguskahtlusega</i>)		
Trahhea- või kloaagi-tampooniproovid	min 10-15 (tootmisfarmist või selle ühest üksusest) min 3-10 (kodumajapidamisest)	steriilne, kuiv tampoon pealt suletavas tuubis
Elusad linnud (<i>paranenud kahtlustatavast infektsioonist või olnud otseses või kaudses kontaktis haigete või haiguskahtlusega lindudega</i>)		
Vereseerum	määratakse iga ettevõtte puhul eraldi	punase korgiga seerumkatsuti
Surnud peetavad linnud (<i>haiguskahtlusel</i>)		
Korjus (värske)	max 5	iga korjus pakitakse eraldi pakendisse
Organid (värsked)**	max 5	iga linna organid pakitakse eraldi pakendisse, sooled eraldi
Surnud vee- ja metslinnud		
Trahhea- või kloaagi-tampooniproovid	x	steriilne, kuiv tampoon pealt suletavas tuubis
Korjus	x	kokkuleppel laboriga, kui tampooniproovi võtmine ei ole võimalik

* Proovide tegelik hulk sõltub ettevõtte suuruselt ja tüübist ning ettevõttes peetavate lindude liigist, aga ka proovide kogumise täpsemast põhjusest (vaata lisa 12)

**Kopsud, trahhea, ajukude, põrn, maks ja seedetrakt

3.3.2. Proovide saatmine laboratooriumisse

- Laboratooriumit teavitatakse ette haiguskahtlusega proovide saatmisest. Teavitamine on kohustuslik, kui haigust kahtlustatakse loomakasvatuse ettevõttes, kus peetakse peetavaid linde või kui saadetakse lindude korjuseid;
- Enne saatmist võib proove säilitada +4 ... +6 °C juures. Proovide külmutamine ei ole lubatud;

- Proovid peavad olema pakitud lekkekindlalt vältides teiste proovide, transporditaara ja keskkonna saastumist. Transpordikonteiner peab olema tugev, selle välispind tuleb enne saatmist puhastada desinfektsioonivahendiga;
- Pärast hoolikat pakkimist peab PTA regiooni juhataja poolt volitatud järelevalveametnik saatma proovid Tartusse Veterinaar- ja Toidulaboratooriumisse, kus analüüse teostatakse;
- Proovide transpordil tuleb tagada temperatuur +4 ... +6 °C;
- Proovidega peab kaasas olema nõuetekohaselt täidetud kaaskiri. Proovid peavad olema märgistatud ning nende numeratsioon peab olema seostatav kaaskirjal oleva numeratsiooniga.

3.3.3. Laboratooriumis teostatavad analüüsid

Analüüsi nimetus	Proovi liik	Uurimismeetod
Viiruse tuvastamine, isoleerimine ja identifitseerimine		
<i>Influenzavirus A</i> maatriksgeeni (M-geeni) tuvastamine	Trahhea- ja klooagitamponiproovid	Real-time PCR
Geenide H5, H7, N1, N6 ja N8 tuvastamine (M-geenile positiivsest materjalist)	Korjused ja organmaterjal	Real-time PCR
Viirustüve patotüübi määramine (geenidele H5 või H7 positiivsest materjalist)		Sekveneerimine (Sanger)
Viirustüve genoomi iseloomustamine (kõrge patogeensusga H5 või H7 viirustüvede puhul)		Kogu genoomi sekveneerimine
Viiruse isoleerimine ja identifitseerimine		Viiruse isoleerimine
Viiruse vastaste antikehade määramine		
Antikehade määramine (<i>Influenzavirus A</i>)	Vereseerum	ELISA
Antikehade määramine (erinevad geenid)		HAI

3.3.4. Analüüse teostav laboratoorium

<p>Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Tartu labor   Fr. R. Kreutzwaldi 30   51006 Tartu   tel: 7386 111, 506 6687 (või 515 5026; 518 5383)   VTL on riiklik referentlaboratoorium lindude gripi ja Newcastle'i haiguse alal ning suhtleb vajadusel Euroopa Liidu referentlaboratooriumiga sh saadab uurimismaterjali.</p>
--

EU and OIE Reference Laboratory for Newcastle Disease and Avian Influenza

FAO Reference Centre for Animal Influenza and Newcastle Disease

OIE Collaborating Centre for Diseases at the Human Animal Interface

Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie

Viale dell'Università, 10 - 35020 - Legnaro (PD) ITALY

3.4. Meetmed kuni laboratoorsete testide tulemusteni

Vastavalt punktile 2.2. kehtestatud kitsendused jäävad kehtima seni, kuni KPLG kahtlus on ametlikult ümber lükatud.

Ettevõtjale tuleb teatada, et testitulemuste saamiseni kulub üldjuhul 1-2 tööpäeva, erijuhtudel kuni nädal.

Järelevalveametnik veendub enne ettevõttest lahkumist, et ettevõtja mõistab täielikult kitsendustest tulenevaid nõudeid vastavalt punktile 2.2 ja kohustusi vastavalt punktile 2.3.

Lindude korjused hoiustatakse eraldi suletud ruumis kuni laborvastuste saabumiseni, positiivse tulemuse korral kõrvaldatakse korjused vastavalt punktile 6.

3.5. KPLG kahtluse kõrvaldamine

KPLG kahtlus loetakse kõrvaldatuks negatiivsete laboratoorsete uuringute tulemuste põhjal ning kehtestatud kitsendused võidakse viivitamata tühistada. Põhjendatud kahtluse korral on PTA regiooni juhatajal õigus jätta KPLG kahtlus kehtima olenemata labori uuringute tulemustest. Vajadusel võetakse uuringuteks täiendavaid koe- ja/või vereproove.

3.6. KPLG ametlik kinnitamine

KPLG ametliku diagnoosi paneb PTA regiooni juhataja loomataudi kliiniliste tunnuste, lahanguleiu, epidemioloogiliste andmete ja laboratoorse uurimise tulemuste alusel. KPLG ametliku diagnoosi kinnitab PTA.

Haiguse esmakordsel diagnoosimisel ning viiruse isoleerimiseks ja viirustüve täpsemaks fülogeneetiliseks iseloomustamiseks saadab Veterinaar- ja Toidulaboratoorium proovid vajadusel Euroopa Liidu või Maailma Loomatervishoiu Organisatsiooni poolt määratud referentlaboratooriumisse vastavalt punktile 3.3.4.

Peale ametliku diagnoosi kinnitamist moodustatakse regionaalne staap, riiklik staap ja sündmuspaiga staap vastavalt reageerimisplaanile loomataudide korral.

3.7. KPLG diagnoosi kinnitamisest teatamine

PTA teavitab Webdesktop`i teel koheselt kõikide PTA regionide juhatajaid KPLG diagnoosi ametlikust kinnitamisest.

PTA teavitab vähemalt 24 tunni jooksul KPLG ametlikust diagnoosimisest Eestis OIE-t, Euroopa Komisjoni ja naaberriike.

Uute KPLG diagnoosi kinnitamiste korral:

- Metslindudel –

- kantakse andmed ADIS-esse (Animal Disease Information System) 24 tunni jooksul alates Veterinaar- ja Toidulaboratooriumist uuringutulemuste saamisest;
- OIE-le teavitatakse uutest juhtumitest 1 kord nädalas ja kantakse andmed iga poole aasta tagant esitatavasse aruandesse
- Peetavatel lindudel –
  - kantakse andmed ADIS-esse vähemalt 24 tunni jooksul KPLG diagnoosi kinnitamisest
  - OIE-le teavitatakse uutest taudipuhangutest 1 kord nädalas ja kantakse andmed iga poole aasta tagant esitatavasse aruandesse

PTA kommunikatsiooniosakond korraldab elanikkonna teavitamise massiteabevahendite kaudu KPLG puhkemisest ja rakendatavatest meetmetest.

3.8 Epidemioloogiline uurimine

KPLG ametliku diagnoosi kinnitamisest informeerib PTA keskasutus Eesti Maaülikooli ekspertgrupp (kontakt: arvo.viltrop@emu.ee), kes viib taudipunktis läbi põhjaliku epidemioloogilise uurimise selgitamaks välja KPLG puhangu tekke ja levikuga seonduvaid asjaolusid. Eesti Maaülikooli ekspertgrupp esitab oma lõpliku kirjaliku epidemioloogilise hinnangu taudipunkti kohta kümne tööpäeva jooksul vastavalt sõlmitud töövõtulepingus sätestatud tingimustele.

4. Tegevusjuhised KPLG ametlikul kinnitamisel

PTA regiooni juhataja kehtestab kirjaliku otsusega (lisa 2) tabandunud ettevõttes kitsendused, mis antakse ettevõtjale üle allkirja vastu.

Kitsendused kehtestatakse arvestusega, et risk KPLG levikuks oleks minimaalne:

- ettevõtja peab lubama paigutada ettevõtte sissesõiduteedele viidad selgelt nähtava ja püsiva kirjaga vastavalt "LINDUDE GRIPP. SISENEMINE KEELATUD." Viitade paigutamise vajaduse otsustab PTA regiooni juhataja ja paigutamise korraldab PTA regiooni esindus;
- taudipunkti territooriumile tohivad siseneda PTA regiooni esinduse poolt volitatud isikud ainult ühekordseks kasutamiseks mõeldud kaitseriietuses ja -vahendites, mis pärast kasutamist hävitatakse. Jalanõud tuleb desinfitseerida igal väljumisel;
- linde võib taudikoldes ümber paigutada ainult PTA regiooni esinduse loal;
- tabandunud ettevõttes peetavad linnud hukatakse asjatu viivitusega järelevalveametniku kontrolli all vastavalt valitud KPLG likvideerimise viisile nii, et viiruse levik lindude veol või hukkamisel oleks minimaalne. Lindude veol tapamajja kasutatakse lekkekindlat kinnist veovahendit, mille nõuetekohasust kontrollib järelevalveametnik vahetult enne lindude laadimist veovahendile. Teekonnal on asulas peatumine keelatud;
- peetavatelt lindudelt võetakse enne nende surmamist või surma või selle ajal laboriuuringute jaoks proovid epidemioloogilise uurimise eesmärgil;

- muid tehistingimustes peetavaid linde või peetavaid loomi ei tohi ilma PTA loata ettevõttesse sisse tuua ega sealt välja viia. Selline piirang ei kehti lemmikloomade suhtes, kes pääsevad üksnes inimeste elamispiirkondadesse.
- surnud või hukatud lindude korjused ja munad hävitatakse PTA järelevalve all nii, et igasugune nakkuse levik oleks välistatud;
- sõnnikut, heitvett, virtsa, nakkuskahtlast allapanu ja muud, mis võib olla nakkuse levitajaks, võib ettevõttest välja viia PTA esinduse loal pärast tauditekitaja kahjutustamist;
- esemed, mis on kokku puutunud vastuvõtliku linnuga, võib ettevõttest välja viia ainult PTA loal pärast nõuetekohast puhastamist ja desinfitseerimist;
- veokite liikumine ettevõttes ja sealt välja toimub ainult PTA loal ja vajadusel Politsei- ja Piirivalveameti järelevalve all;
- ettevõtja peab ettevõtte sisse- ja väljapääsude juurde paigutama desobarjäärid ja ümbritseva territooriumi puhastama ning desinfitseerima PTA regiooni esinduse juhendusel;
- PTA regiooni esindus teeb selgeks, kas tõenäolisest nakkuse sissetoomise hetkest kuni haiguse avastamiseni on ettevõttest välja veetud linnuliha ja mune. Selline linnuliha ja munad tuleb hävitada PTA regiooni esinduse järelevalve all.

5. Loomade hukkamine, standardne töökord, aruandlus

5.1. Tabandunud ettevõttes peetavate lindude hindamine

Enne lindude hukkamist hinnatakse peetavad linnud ning selle kohta vormistatakse kirjalik akt (lisa 7). Hindamine viiakse läbi järelevalveametniku kontrolli all ettevõtja või tema esindaja juuresolekul. Kui ettevõtja keeldub lindude hindamise juures viibimisest või akti allkirjastamisest, siis tehakse hindamisakti vastav märge.

5.2. Tabandunud ettevõttes peetavate lindude hukkamine, hukkamismeetodid, standardne töökord ja aruandlus

Tabandunud ettevõttes peetavate lindude hukkamine, hukkamismeetodi valimine ja standardne töökord toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 5. Pärast lindude hukkamist esitab PTA regiooni järelevalveametnik PTA loomatervise ja -heaolu osakonnale aruande vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 6.

5.3. Ennetav hukkamine

Vajadusel võib PTA kasutada ennetavat hukkamist, kui on kahtlus, et linnud võivad nakatuda või olla nakatunud isegi siis, kui neil pole KPLG diagnoositud. Ennetava hukkamise korral võetakse lindudelt epidemioloogilise uurimise eesmärgil proove ja testitakse neid laboratoorselt (lisa 12). Ennetava hukkamise planeerimisel ja rakendamisel järgitakse samu tegutsemispõhimõtteid mis hukkamise läbiviimisel taudipunktis.

5.4. Erandite lubamine

5.4.1 Tabandunud ettevõtte eraldiasuvates ehitistes peetavate lindude hukkamisele

Tabandunud ettevõtte puhul, kus peetakse linde kahes või rohkemas eraldiasuvas ehitises, võib PTA lubada erandeid lindude hukkamise ja nende korjuste hävitamise nõude suhtes tingimusel, et PTA regiooni juhataja kinnitab, et:

- kõik kõnealuste ehitiste linnud on kliiniliselt läbi vaadatud ning tunnustatud vabaks KPLG tunnustest;
- kõnealuste ehitiste struktuur ja suurus ning korraldused võimaldavad lindude täielikult eraldatud pidamist, hooldust ja söötmist;
- kõnealused ehitised on struktuuri poolest täielikult eraldatud nakatunud linde sisaldanud ehitistest, ei ole nendega seotud ega jaga nendega ühist õhuruumi;
- neil on eraldiasuvad laod varustuse, sööda, roiskvee ja muude heitmete tarvis;
- nende sisse- ja väljapääsudel on individuaalsed desinfitseerimisvahendid;
- neil on oma personal;
- nakatanud ja tervete lindlate vahel ei ole vahetatud masinaid, varustust, linde, loomseid saadusi, loomasööta, seadmeid, esemeid, heitmeid ega mis tahes muid kaubaartikleid või aineid, mis võivad KPLG viirust edasi kanda.

Sellistest ehitistest võetakse proove vastavalt lisale 12.

5.4.2 Teatud lindude kategooriatele

Samuti võib PTA lubada erandeid lindude hukkamise ja nende korjuste hävitamise nõude suhtes järgmistele lindude kategooriatele:

- a) kinnises ettevõttes peetavad linnud;
- b) teaduslikel eesmärkidel või kaitstud või ohustatud liikide säilitamisega seotud eesmärkidel peetavad linnud;
- c) eelnevalt ametlikult haruldase tõuna registreeritud linnud ning
- d) nõuetekohaselt põhjendatud suure geneetilise, kultuurilise või haridusliku väärtusega linnud.

5.4.3 Erandite lubamise tingimused

Erandi lubamisel peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- PTA hindas sellise erandi tegemise mõju, eelkõige mõju riigi ja naaberriikide loomatervisestaatusele. Selle hindamise tulemused näitavad, et loomatervisestaatus ei ole ohus;
- nimetatud lindude kategooriaid pidavad ettevõtted kohaldavad bioturvameetmeid vältimaks KPLG leviku riski tabandumata peetavatele lindudele või metslindudele või inimestele;
- lindude suhtes kohaldatakse asjakohast isoleerimist ja kliinilist järelevalvet, sealhulgas laboriuuringuid, kuni PTA saab tagada, et loomad ei kujuta endast riski KPLG levitajana. Sellistest ettevõtetest võetakse proove vastavalt lisale 12.

6. Korjuste ja muu saastunud materjali kõrvaldamine

Korjuste ja muu saastunud materjali kõrvaldamine toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 7.

Kõrvaldamisele kuuluvad materjalid hinnatakse ja hüvitatakse loomapidajale (lisa 10).

7. Puhastamine ja desinfitseerimine

Puhastamist ja desinfitseerimist tuleb alustada niipea, kui linnud on hukatud ja kõrvaldatud ning materjal hävitatud. Tabandunud ettevõtte puhastus ja desinfektsioon tehakse järelevalveametniku kontrolli all.

Puhastamisel ja desinfitseerimisel tuleb arvesse võtta, et KPLG tekitaja säilib elujõulisena ka madalatel temperatuuridel. KPLG puhul võib kasutada desinfektsiooniaineid, mis on loetletud lisas 13 või mõnda teist viirusesse toimivat ainet. PTA regiooni esindus koostab puhastamise ja desinfitseerimise tegevuskava ning teeb järelevalvet puhastus- ja desinfitseerimistoimingute kõigi järkude suhtes.

Enne toimingute alustamist tuleb üles märkida kõik puhastatavate ja desinfitseeritavate hoonete ja varustuse kahjustused. Nii leitakse alad, mis nõuavad erilist tähelepanu, näiteks mõranenud põrandad ja seinad või kinnitamata seadmed; nii saadakse ülevaade valduste olemasolevatest kahjustustest, et järgnevat puhastamisest ja desinfitseerimisest tulenevaid kompensatsiooni-nõudeid oleks hõlpsam lahendada. Lisaks sellele tuleb kontrollida elektrisüsteemi ohutust, et pesuvesi ei kujutaks endast ohtu.

Võimaluse korral tuleb äravooluavad sulgeda, et vältida saastunud roiskvee ja keskkonda reostada võivate materjalide sattumist äravoolusüsteemi.

Puhastamist ja desinfitseerimist viiakse läbi kahes järgus:

1) Esmane puhastus ja desinfitseerimine:

- a) lindude korjused või nende osad pihustatakse desinfitseerimisvahendiga üle ning viiakse ettevõttest kinnistes ja lekkekindlates sõidukites või mahutites töötlemiseks ja kõrvaldamiseks ära;
- b) surmamise, tapmise või tapajärgse kontrolli käigus maha sattuda võinud koed või veri kogutakse hoolikalt kokku ja kõrvaldatakse;
- c) kui linnu korjus on loomse kõrvalsaadusena käitlemiseks ära veetud, pihustatakse ettevõtte osas, kus peetavaid linde peeti, ning hukkamise, tapmise või tapajärgse kontrolli ajal saastunud muu hoone, hoovi vms osas desinfitseerimisvahendit;
- d) sõnnik, sealhulgas allapanu ja kasutatud allapanu, immutatakse põhjalikult desinfitseerimisvahendiga;
- e) desinfitseerimisvahend jäetakse töödeldud pinnale vähemalt 24 tunniks;
- f) seadmed, mahutid, söödanõud, pinnad ja materjal, mis on pärast pesu ja desinfitseerimist tõenäoliselt saastunud, hävitatakse.

2) Lõplik puhastus ja desinfitseerimine:

- 1) Sõnnik, sealhulgas allapanu ja kasutatud allapanu, eemaldatakse ja töödeldakse järgmiselt:
  - a) tahke sõnnik, sealhulgas allapanu ja kasutatud allapanu kas
    - i) töödeldakse auruga vähemalt 70 °C juures;
    - ii) põletatakse;
    - iii) maetakse piisavalt sügavale, et loomad sellele ligi ei pääseks, või
    - iv) virnastatakse, pihustatakse desinfitseerimisvahendiga üle ja jäetakse seisma vähemalt 42 päevaks, kattes virna või selle ümber virnastades, et tagada kõikide kihtide termiline töötlemine;

- b) vedel sõnnik jäetakse seisma vähemalt 60 päevaks pärast nakkusohtliku materjali viimast lisamist.
- 2) Hooned, pinnad ja seadmed pestakse ja puhastatakse põhjalikult, eemaldades allesjäänud rasva ja mustuse, ning pihustatakse desinfitseerimisvahenditega üle.
- 3) Seitsme päeva pärast puhastatakse ja desinfitseeritakse ettevõtte uuesti.

Peale sanitaarmeetmete läbiviimist tuleb täita desinfektsiooni, desinsekttsiooni ja/või deratisatsiooni läbiviimise akt (lisa 11).

8. Tegevusjuhised kaitsetsoonis ja järelevalvetsoonis

8.1. Kaitsetsooni ja järelevalvetsooni määratlemine

Pärast ametliku diagnoosi kinnitamist kehtestab PTA peadirektor viivitamata käskkirjaga tabandunud ettevõtte ümber kaitsetsooni ja järelevalvetsooni. Kaitsetsoon kehtestatakse vähemalt kolme kilomeetri raadiuses ja järelevalvetsoon vähemalt kümne kilomeetri raadiuses tabandunud ettevõttest.

8.2. Kaitsetsooni ja järelevalvetsooni kehtestamine

KPLG diagnoosi ametliku kinnitamise korral kehtestab PTA peadirektor kaitsetsooni ja järelevalvetsooni. PTA regiooni juhataja kehtestab kirjaliku korraldusega kitsendused nendes tsoonides (lisa 3 ja 4). Kui tsoonid jäävad erinevate regionide piiridesse, siis kehtestab iga regiooni juhataja kirjaliku korraldusega kitsendused oma regiooni jäävates tsoonides.

Uute tabandunud ettevõtete avastamise korral kaitsetsoone ja järelevalvetsoone korrigeeritakse PTA peadirektori käskkirjaga ning muutustest informeeritakse vastavalt punktile 8.3.

Erandina võib PTA jätta piirangutsooni kehtestamata kui KPLG puhang tekib järgmistes kohtades:

- a) punktis 5.4.2 osutatud linde pidavad ettevõtted;
- b) haudejaamad;
- c) toidu- ja söödakäitlemisettevõtted, piiripunktid, loomseid kõrvalsaadusi käitlevad ettevõtted;
- d) veovahendid;
- e) kohad, kus toimub loomade kogumine, ajutine näitus või veterinaarabi osutamine;
- f) muud kohad, mis ei ole ettevõtted.

PTA võib jätta nimetatud kohtades piirangutsooni kehtestamata pärast riskihindamist, milles võtab arvesse taudiprofiili.

8.3. Kaitsetsooni ja järelevalvetsooni kehtestamisest, geograafilisest paiknemisest ja kitsendustest teavitamine

PTA kommunikatsiooniosakond korraldab elanikkonna teavitamise massiteabevahendite kaudu kaitsetsooni ja järelevalvetsooni kehtestamisest, nende geograafilisest paiknemisest ja sellega seotud kitsendustest.

8.4. Kaitsetsoonis rakendatavad kitsendused ja abinõud

PTA regiooni juhataja rakendab kaitsetsoonis järgmisi kitsendusi ja abinõusid:

- PTA regiooni juhataja või tema poolt määratud järelevalveametnik koostab kaitsetsoonis asuvate ettevõtete, kus linde peetakse, nimekirja ja määrab järelevalveametnikud, kes asuvad neid ettevõtteid üle vaatama. Seitsme päeva jooksul pärast kaitsetsooni kehtestamist külastavad järelevalveametnikud kõiki kaitsetsoonis asuvaid ettevõtteid, kus registreerivad lindude arvu, viivad läbi lindude kliinilise läbivaatuse ning võtavad vajadusel lindudelt proovid;
- ettevõtja on kohustatud pidama lindude registrit ja fikseerima selles kõik lindude arvu muutused linnukategooriate kaupa ning esitama vastavad andmed PTA järelevalveametnikule esimesel nõudmisel;
- ettevõtja on kohustatud teatama kõigist peetavate lindude lõpmise ja haigestumise juhtudest PTA järelevalveametnikule, kes viib läbi kõik vajalikud uurimised lindude gripi tuvastamiseks;
- ettevõtja peab eraldama peetavad linnud teistest peetavatest loomadest viivitamata nende pidamise ruumi või siseruumi. Peetava linnu välitingimustes pidamine on keelatud;
- ettevõttesse on keelatud ilma PTA loata sisse tuua peetavat lindu, muud lindu ja peetavat looma, välja arvatud lemmikloom, keda peetakse üksnes eluruumis, kus tal puudub võimalus kokku puutuda peetava linnuga ning kus puudub juurdepääs peetava linnu puurile ja pidamise alale;
- ettevõttesse sisenev või sealt väljuv inimene peab järgima järelevalveametniku juhiseid ja korraldusi, et vähendada nakkuse leviku riski;
- ettevõttesse sisenemisel ja sealt väljumisel peab vahetama riided ja jalanõud ning pesema ja desinfitseerima käed;
- ettevõtja peab keelama kõrvalistel isikutel loomakasvatuseetevõttesse sisenemise;
- ettevõtja peab pidama ja ajakohastama kõikide ettevõtet külastavate isikute registrit ning esitama vastavad andmed PTA järelevalveametnikule esimesel nõudmisel;
- lindude, neist saadud toodete ja potentsiaalselt nakatunud materjalide (sõnnik, virts, läga, söödad) transpordiks kasutatavad transpordivahendid peab desinfitseerima PTA poolt määratud vahendiga vastavalt järelevalveametniku ettekirjutusele.
- ettevõtja peab paigutama ettevõtte sisse- ja väljapääsu juurde desobarjäärid järelevalveametniku juhiste järgi;
- uluklindude varude täiendamiseks peetavat lindu vabadusse lasta on keelatud;
- keelatud on korraldada loomade näitusi, võistlusi ja muid taolisi üritusi, samuti lindudega kaubelda;

Kitsendused loomade ja loomsete saaduste veole:

- Peetavate lindude ja neist saadud toodete vedu on keelatud, väljaarvatud PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel. Enne loa andmist hindab PTA sellest loa andmisest tulenevaid riske ja hindamine peab näitama, et KPLG leviku risk on väga väike. Kõik lubatud veod peavad toimuma ainult mööda määratud marsruute, eelistades suuri maanteid või põhiraudteid, vältides peetavate lindude liikidesse kuuluvaid linde pidavate ettevõtete lähedust ning mahalaadimise või peatumiseta kuni sihtetevõttes toimuva mahalaadimiseni.

Kitsendused loomsetele saadustele:

- lindude vedu ohustatud tsoonis on keelatud, väljaarvatud PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel (vaata lisa 16);
- munade vedu ohustatud tsoonis on keelatud, väljaarvatud PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel (vaata lisa 15);
- lindude liha ja rümpasid võib ohustatud tsoonist välja viia ainult PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel (vaata lisa 14);
- allapanu ja sõnnikut võib ohustatud tsoonist välja viia ainult PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel.

8.5. Järelevalvetsoonis rakendatavad kitsendused ja abinõud

PTA regiooni juhataja rakendab järelevalvetsoonis järgmisi kitsendusi ja abinõusid:

- PTA regiooni juhataja või tema poolt volitatud järelevalveametnik koostab nimekirja järelevalvetsoonis asuvatest ettevõtetest, kus linde peetakse ja määrab järelevalveametnikud, kes asuvad neid ettevõtteid üle vaatama. Pärast järelevalvetsooni kehtestamist külastavad järelevalveametnikud kõiki järelevalvetsoonis asuvaid ettevõtteid, kus registreerivad lindude arvu, viivad läbi lindude kliinilise läbivaatuse ning võtavad vajadusel lindudelt proovid;
- ettevõtja on kohustatud pidama lindude registrit ja fikseerima selles kõik lindude arvu muutused linnukategooriate kaupa ning esitama vastavad andmed PTA järelevalveametnikule esimesel nõudmisel;
- ettevõtja on kohustatud teatama kõigist lindude lõpmise ja haigestumise juhtudest PTA järelevalveametnikule, kes viib läbi kõik vajalikud uurimised lindude gripi tuvastamiseks;
- ettevõtja peab eraldama peetavad linnud teistest peetavatest loomadest viivitamata nende pidamise ruumi või siseruumi. Peetava linna välitingimustes pidamine on keelatud;
- ettevõttesse on keelatud ilma PTA loata sisse tuua peetavat lindu;
- ettevõttesse sisenev või sealt väljuv inimene peab järgima järelevalveametniku juhiseid ja korraldusi, et vähendada nakkuse leviku riski;
- ettevõttesse sisenemisel ja sealt väljumisel peab vahetama riided ja jalanõud ning pesema ja desinfitseerima käed;
- loomapidaja peab keelama kõrvalistel isikutel ettevõttesse sisenemise;
- lindude, neist saadud toodete ja potentsiaalselt nakatunud materjalide (sõnnik, virts, läga, söödad) transpordiks kasutatavad transpordivahendid peab desinfitseerima PTA poolt määratud vahendiga vastavalt järelevalveametniku ettekirjutusele;
- ettevõtja peab paigutama loomakasvatusettevõtte sisse- ja väljapääsu juurde desobarjäärid järelevalveametniku juhiste järgi;
- uluklindude varude täiendamiseks peetavat lindu vabadusse lasta on keelatud;
- keelatud on korraldada loomade näitusi, võistlusi ja muid taolisi üritusi, samuti lindudega kaubelda;
- järelevalvetsoonis toodetud taimsete söödamerjalide või põhu vedu on lubatud PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel.

Kitsendused loomsetele saadustele (piirangud kehtivad nii kaua kuni on läbinud töötluuse, mille tagajärjel muutub toode ohutuks):

- lindude (vaata lisa 16) ja munade (vaata lisa 15) vedu järelevalvetsoonis on keelatud, väljaarvatud PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel;
- lindude liha ja rümpasid võib järelevalvetsoonist välja viia ainult PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel (vaata lisa 14);
- allapanu ja sõnnikut võib järelevalvetsoonist välja viia ainult PTA kirjalikul loal selles ette nähtud tingimustel.

9. Vaksineerimine ja ravi

9.1. Vaksineerimine

KPLG vastase erakorralise või ennetava vaksineerimise ja selle ulatuse otsustab PTA riskianalüüsi ja lisa 17 nimetatud kriteeriumite põhjal.

PTA loomatervise ja –heaoluosakond koostab ametliku vaksineerimise programmi, milles peavad sisalduma vähemalt järgmised andmed:

- vaksineerimise tinginud olukorra kirjeldus koos riskianalüüsiga;
- vaksineerimise eesmärgid, strateegia, plaan;
- piirkond ja lindude pidamise ettevõtte, kus vaksineerimine kavatakse teha (juurde lisada kaardid);
- vaksineerimispiirkonnas asuvate lindude pidamise ettevõtete arv ja nende ettevõtete arv, kus vaksineerimine kavatakse teha;
- vaksineeritavate peetavate lindude ligikaudne arv, vaksineeritavad linnud liikide ja lindude pidamise eesmärkide (aretuskarja lind, munakarja lind, broiler jne) kaupa;
- lindude vaksineerimise eest vastutav isik(ud);
- vaksineerimise järelevalve süsteem;
- vaksineerimise kavandatav kestus vaksineerimise algusest kuni pärast vaksineerimist teostatud järelevalve läbiviimiseni;
- vaktsiini omaduste kokkuvõte, kaasa arvatud vaktsiini nimi, tootja ja manustamisviis;
- rakendatavad bioturvalisuse meetmed;
- nõuded vaksineeritud peetavate lindude üle arvestuse pidamise ning andmete ajakohastamise ja säilitamise kohta;
- kliinilised ja laboratoorsed uuringud, mida tehakse ettevõttes, kus vaksineeritakse peetavaid linde;
- kitsendused vaksineeritud lindude ja nende saaduste suhtes;
- vaksineerimise teavituskampaania.

Vaksineerimise programmi tuleb hoida ajakohastatuna ja muuta vastavalt teostatud vaksineerimistele ja KPLG epidemioloogilisele olukorrale. Vaksineerimise korraldab PTA.

PTA peab teavitama liikmesriike ja Euroopa Komisjoni järgnevalt:

- otsusest hakata linde vaksineerima;
- kaks päeva enne vaksineerimise alustamist saatma esialgse informatsiooni vaksineerimise kohta;

- vähemalt kaks nädalat pärast vaktsineerimise alustamist või vaktsineerimise programmi muudatuste rakendamist saatma vaktsineerimise programmi ning selle uuendused ja muudatused.

9.2. Ravi

KPLG ravi on keelatud. Kui KPLG on ametlikult diagnoositud, hukatakse tabandunud ettevõttes kõik peetavad linnud.

10. Abinõud KPLG avastamisel tapamajas, transpordil või piiripunktis.

10.1. Abinõud KPLG kahtluse korral tapamajas

10.1.1 Tegevus haiguse kahtlusel

Kehtestatavad kitsendused on järgmised:

- lindude tapmine peatatakse (selleks momendiks tapetud lindude liha on toidukõlblik, sest linnud, kellelt liha pärineb, ei ole kokku puutunud KPLG kahtlusega lindudega);
- tapamajas olevad eluslinnud ei tohi tapamajast väljuda;
- ükski lind ei tohi tapamajja siseneda;
- rümpasid ega liha ja -tooteid ei tohi tapamajast välja viia;
- tapamajast ei tohi välja viia materjale, mis võivad olla saastunud KPLG tekitajaga;
- isikutel on lubatud tapamajja siseneda või sealt väljuda üksnes järelevalveametniku loal;

- sõidukitel on lubatud tapamaja territooriumile siseneda või sealt väljuda üksnes järelevalveametniku loal;

PTA regiooni juhataja või tema poolt volitatud järelevalveametnik viib läbi uuringud, et KPLG kahtlust kinnitada või see ümber lükata ja teavitab kahtlusest päritolufarmi üle järelevalve teostajat.

Uuringud sisaldavad tapamaja kõigi lindude kliinilist läbivaatust, pöörates erilist tähelepanu kahtlusalustele lindudele või linnurühmadele, tapajärgse materjali läbivaatust ning vajadusel koe- ja vereproovide võtmist, et esitada need Veterinaar- ja Toidulaboratooriumile uurimiseks.

Vajadusel võidakse linde hukata diagnostiliste uurimiste eesmärgil.

Samaaegselt uuringutega tapamajas sooritatakse uuringud ka lindude päritolufarmis (punkt 3). PTA regiooni juhataja, kelle järelevalvepiirkonnas päritolufarm asub, korraldab epidemioloogiliste andmete kogumist lindude liikumise kohta koos muu teabega, millest võib olla abi taudi tõrjumisel KPLG diagnoosimise korral.

10.1.2 Tegevus KPLG diagnoosimisel

KPLG diagnoosimise korral tapamajas tagab PTA regiooni esindus, et:

- kõik tapamajas asuvad linnud tapetakse asjatu viivitusega;
- nakatunud lindude ja nendega kontaktis olnud lindude liha ja tapasaadused kõrvaldatakse nõuetekohaselt;
- ajavahemikul tõenäolisest nakkuse sissetoomise hetkest kuni haiguse avastamiseni tapetud lindudelt saadud liha ja muude loomsete saaduste asukoht tuleb tuvastada ning need kõrvaldada ja hävitada;
- hooned ja varustus, sealhulgas sõidukid, eelkõige need, mis on vedanud nakatanud linde, puhastatakse ja desinfitseeritakse vastavalt PTA juhistele ja järelevalve all;
- epidemioloogilise uurimise käigus tuvastatakse kõigi lindude päritolu, keda on järgnevalt veetud nakatanud linde kogunud ja kohale toimetanud sõidukiga, ja kõnealuste lindude päritolufarmides viiakse läbi uuringud (punkt 2.5);

- tapamajja ei lubata tapmiseks ühtegi lindu vähemalt 24 tunni jooksul alates puhastamise ja desinfitseerimise lõpetamisest.

Kui epidemioloogilise uurimise tulemused lindude päritolufarmides kinnitavad kahtlust KPLG-le, siis toimitakse vastavalt punktile 2 või 3.

10.2 Abinõud SAKi avastamisel transpordi ajal ja/või piiripunktis

10.2.1. Tegevus haiguse kahtlusel

Kui peetavate lindude veol või piiripunktis kahtlustatakse lindudel KPLG-d, viiakse kogu kahtlusalune kaubasaadeti lindude päritolu ettevõttesse või erandkorras sellisesse ettevõttesse, kus ei peeta linde ning kuhu linnud jäävad kuni KPLG diagnoosi kinnitamiseni või ümberlükkamiseni.

Kehtestatavad kontrollimeetmed on samad kahtlusaluse ettevõtte suhtes kohaldatavatega ning on kirjeldatud punktis 2.

Kahtluse korral teavitatakse kahtlusaluste loomade päritolu ettevõtte üle järelevalvet teostavat asutust, et saaks teostada vajalikud uuringud KPLG-le.

10.2.2. KPLG diagnoosimisel

Kui KPLG diagnoos kinnitatakse peetavate lindude kaubasaadetes, mis on olnud nakkuse kahtluse esilekerkimise hetkel teekonnal või piiripunktis, hukatakse kõik kaubasaadetes olevad linnud.

Samuti hukatakse haigete lindude päritoluettevõtte kõik linnud, kui selles farmis diagnoositakse KPLG.

Kui linnud on pärit teisest riigist, teavitatakse ka lindude päritolu riiki KPLG diagnoosimisest.

11. Abinõud KPLG avastamisel metslinnul

KPLG kahtluse korral metslinnul, korraldab PTA regiooni esindus viivitamata metslinnu uurimise KPLG esinemise kinnitamiseks või välistamiseks. Uurimise käigus võtab järelevalveametnik laboriuuringute jaoks proovid maha lastud või surnuna leitud metslinnult. Metslinnu korjaste ja muu saastunud materjali kõrvaldamine toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 7.

Kui on leidnud kinnitust KPLG olemasolu proovides, mis on võetud ühelt või mitmelt metslinnult või nende väljaheitest ning kui on kindlaks tehtud suurenenud oht viiruse sissetoomiseks linnukasvatuseetevõttesse või on suurenenud oht inimeste tervisele, siis kehtestab PTA sellise leiu ümbruses täiendavad ajutised meetmed, mis hõlmavad järgmist:

- a) riskimaandamis- ja tugevdatud bioturvalisusmeetmed;
- b) metslindude seire tõhustamine;
- c) vajaduse korral epidemioloogilised uuringud ja linnukasvatuseetevõtete kontrollid, sealhulgas asjakohasel juhul proovide võtmine ja analüüside tegemine KPLG suhtes;
- d) varase avastamise süsteemide juurutamine ja tõhustamine.

Riskimaandamis- ja tugevdatud bioturvalisusmeetmed rakendatakse eesmärgiga, et ära hoida metslindude, eelkõige ränd-veelindude otseseid ja kaudseid kokkupuuteid peetavate lindudega, eelkõige partide ja hanedega.

Selle eesmärgi saavutamiseks keelab PTA:

- a) partide ja hanede pidamise koos teiste peetavate lindudega, välja arvatud juhul, kui viiruse sissetoomise oht on vähene tänu linnukasvatusevõtte erijoontele ja rakendatud riskivähendusmeetmetele, mida PTA peab piisavaks.
- b) peetavate lindude pidamise välitingimustes, välja arvatud juhul, kui
  - peetavate lindude seepidamine põhjustab vääramatult ohtu lindude elule ja tervisele;
  - on välistatud kokkupuude looduses vabalt elavate lindude või neilt pärineva võimaliku nakkusohtriku materjaliga järgneval viisil:
    - i. peetavad linnud on kaitstud metslindudega kokkupuute eest võrkude, katuste või rõhtselt paikneva kanga või muu asjakohase vahendiga ja
    - ii. peetavatele lindudele antakse neile ette nähtud sööta ja jooki sisetingimustes või varikatuse all, mis takistab piisavalt metslindude ligipääsu ja hoiab ära metslindude kokkupuute peetavatele lindudele mõeldud sööda ja veega.
- c) looduses vabalt elavate lindude toomise kohtadesse, kus samal ajal peetakse peetavaid linde.
- d) peetavatele lindudele vee varumine metslindudele ligipäasetavatest pinnaveekogudest, välja arvatud juhul, kui vett töödeldakse nii, et on tagatud KPLG hävimine;
- e) peetavate lindude kokkutoomine turgudele, näitustele, väljapanekutele ja kultuurisündmustele;
- f) uluklinnuvarude taastootmiseks ettenähtud peetavate lindude vabalt loodusesse laskmine.

12. KPLG puhangu korral kehtestatud kitsenduste lõpetamine ja hoonete taasasustamine

12.1. Kaitsetsooni tühistamine

PTA regiooni juhataja tühistab kaitsetsoonis kehtestatud kitsendused vähemalt 21 päeva pärast kui viimases tabandunud ettevõttes on tehtud esialgne puhastamine ja desinfitseerimine ja kõikides kaitsetsooni ettevõtetes on peetavatele lindudele tehtud kliiniline läbivaatus ja vajadusel laboriuuringud ning tulemused on soodsad. Kitsenduste lõpetamise korral kehtivad kaitsetsoonis edasi järelevalvetsoonis kehtivad kitsendused, kuni need lõpetab PTA regiooni juhataja (lisa 5).

12.2. Järelevalvetsooni tühistamine

Järelevalvetsoonis rakendatavad kitsendused tühistatakse, kui möödunud on vähemalt 30 päeva ning viimases tabandunud ettevõttes on tehtud esialgne puhastamine ja desinfitseerimine ja piisaval hulgal järelevalvetsooni ettevõtetes, kus linde peetakse, on järelevalveametnikud teinud kontrollkäike ja nende käikude tulemused on olnud soodsad. Tsoonid tühistab PTA peadirektor ning vastavad kitsendused tühistab PTA regiooni juhataja (lisa 2).

12.3. Tingimused tabandunud ettevõtte taasasustamisel

Tabandunud ettevõttesse ei tooda uusi peetavaid linde enne vähemalt 21 päeva möödumist sellest, kui kõnealuses ettevõttes on lõpetatud puhastamine ja desinfitseerimine.

Ettevõttesse toodavad peetavad linnud peavad pärinema KPLG kitsendusteta ettevõtetest ja neilt on enne ettevõttesse toomist võetud proovid laboriuuringute jaoks, mille tulemused on olnud KPLG-le negatiivsed. Kui peetavad linnud tuuakse kõik samal ajal ja samast päritoluettevõttest, siis uuritakse neid linde nii, et 20% levimus oleks avastatav 95%-lise tõenäosusega. Kui kõik linnud tuuakse eri ajal või eri päritoluettevõtetest, siis uuritakse iga

saadetise linde eelnimetatud skeemi alusel. Ööpäevaste tibude korral võib PTA regiooni juhataja otsustada laboriuuringu jaoks proovide võtmise ära jätmise.

Ettevõtte asustamine uute lindudega võib toimuda kahel viisil:

1. Peetavad linnud tuakse tabandunud ettevõtte kõikidesse epidemioloogilistesse üksustesse ja hoonetesse eelistatavalt samal ajal või 21 päeva jooksul esimese linnu sissetoomise kuupäevast alates või
2. ettevõtte asustatakse nn „kontroll-lindudega“, kellelt on enne ettevõttesse toomist võetud proovid laboriuuringute jaoks, mille tulemused on olnud KPLG-le negatiivsed.

Peetavate lindude ettevõttesse paigutamise kuupäevast kuni taasasustamise lõpetamiseni peab ettevõtja:

- pidama lindude registrit ja fikseerima selles kõik lindude arvu muutused linnukategooriate kaupa ning esitama vastavad andmed PTA järelevalveametnikule esimesel nõudmisel;
- ettevõtja on kohustatud teatama kõigist lindude lõpmise ja haigestumise juhtudest PTA järelevalveametnikule, kes viib läbi kõik vajalikud uurimised lindude gripi tuvastamiseks.

Taasasustamise ajal teeb järelevalveametnik tabandunud ettevõttesse vähemalt ühe kontrollkäigu alates lindude ettevõttesse paigutamisest 21 päeva pärast ja enne 30 päeva möödumist. Järelevalveametnik kontrollib dokumentatsiooni (tootmis-, tervise- ja jälgitavusandmete analüüs), teeb peetavatele lindudele kliinilise läbivaatuse ning võtab vajadusel peetavatelt lindudelt proovid laboriuuringu jaoks, et KPLG esinemine kinnitada või välistada. Ükski lind ei tohi ettevõtetest väljuda enne, kui on olemas KPLG uuringu negatiivsed tulemused.

Taasasustamine loetakse lõpetatuks kui kõik eelnimetatud meetmed on rakendatud. PTA regiooni juhataja tühistab kõik tabandunud ettevõttes kehtestatud kitsendused, kui taasasustamine on lõpetatud.

13. Õiguslikud alused

13.1. Haiguse diagnoosimine

Loomataudi kahtlus loetakse tekkinuks ühel või mitmel loomal esinevate haigusele omaste kliiniliste tunnuste, lahanguleiu või laboratoorse uurimise tulemuste alusel, samuti otsese või kaudse kontakti tõttu nakatunud karja või loomaga. Loomataudi kahtluse püstitab veterinaararst ja otsustab järelevalveametnik (veterinaarseadus (edaspidi *VS*) § 54).

Loomataudi kahtluse korral tuleb haiguse kliiniliseks diagnoosimiseks, vajalike proovide võtmiseks, epidemioloogilise uurimise läbiviimiseks ja loomataudi leviku vältimiseks vajalike abinõude rakendamiseks viivitamatult kohale kutsuda järelevalveametnik (VS § 50).

Teatatud KPLG esinemise kahtluse või esinemise suhtes algatab järelevalveametnik koheselt ametliku uurimise KPLG esinemise ümberlükkamiseks või kinnitamiseks.

Loomataudi diagnoosib veterinaararst epidemioloogilise olukorra, kliiniliste tunnuste, lahanguleiu ja laboratoorse uurimise tulemuste põhjal. KPLG kahtluse korral tehakse vajadusel haigete loomade diagnostilisi tapmisi (Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2020/687, 17. detsember 2019, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses teatavate loetellu kantud taudide ennetamise ja tõrje eeskirjadega (edaspidi määrus (EL) 2020/687) § 7).

PTA-l ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumil on õigus saata proove loomataudi diagnoosimiseks välisriigi tunnustatud laboratooriumisse või rahvusvahelisse

referentlaboratooriumisse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 artikkel 7).

KPLG ametlik diagnoos pannakse VS § 54 lõike 7 kohaselt.

Epidemia korral on PTA-l õigus kinnitada haiguse ametlik diagnoos ka kliiniliste ja/või epidemioloogiliste tulemuste põhjal.

13.2. Teatamiskohustus

KPLG kuulub A-kategooria taudide hulka (Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2018/1882, 3. detsember 2018, milles käsitletakse loetellu kantud taudide kategooriate suhtes teatavate taudiennetuse ja -tõrje eeskirjade kohaldamist ning millega kehtestatakse nimekiri liikidest ja liigirühmadest, mis kujutavad endast arvestatavat riski kõnealuste loetellu kantud taudide levimisel).

KPLG kahtlusest on loomapidaja kohustatud koheselt teavitama PTA-d (VS § 50 punkt 1).

Veterinaararst on kohustatud KPLG kahtlusest või diagnoosimisest teavitama koheselt järelevalveametnikku ja loomapidajat (VS § 50 lõige 1).

KPLG esinemise kahtlusel või diagnoosimisel peavad järelevalveametnikud ja veterinaararstid, samuti veterinaarlaboratooriumid ja teised isikud viivitamatult teavitama PTA-d (VS § 50 lõige 1).

PTA teatab KPLG ametlikust diagnoosimisest Eestis OIE-le, Euroopa Komisjonile ja naaberriikide riiklike veterinaarteenistuse juhtidele. Teavitamine peab aset leidma vähemalt 24 tunni jooksul alates esmasest KPLG puhangu kinnitamisest. Uutest taidipunktidest teavitatakse hiljemalt iga nädala esimesel tööpäeval (VS § 50 punkt 8 ja Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2020/2002, 7. detsember 2020, millega kehtestatakse eeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 kohaldamiseks seoses liidusisese loetellu kantud taudidest teavitamise ja neid käsitleva liidu aruandlusega, liidu seireprogrammide ja likvideerimisprogrammide esitamise ja neid käsitleva aruandluse ning taidivaba staatuse tunnustamise taotlemise vormingu ja korruga ning elektroonilise teabesüsteemiga artikkel 3).

13.3. Loomaomaniku kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel

Loomapidaja peab pidama kinni määruse (EL) 2016/429 ja määruse (EL) 2020/687 nõuetest loomataudide ennetamisel ja tõrjel ning järgima loomataudi esinemise tõttu kehtestatud kitsendusi (määrus (EL) 2020/687 artikkel 5).

Loomapidajal on kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel (määrus (EL) 2020/687 artikkel 5).

KPLG puhkemisel on PTA-l õigus tõrjetoiminguid läbi viia ilma loomapidaja või loomsete saaduste käitleja kohalolekuta ja teda sellest eelnevalt teavitamata (VS § 60 punkt 5).

13.4. Taudi tõrjumiseks ettevõetavad meetmed

KPLG diagnoosimise korral rakendavad PTA ning ettevõtja taudi leviku ennetamiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artiklites 60–71 ning komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2020/687 maismaaloomade puhul artiklites 11–67 sätestatud meetmeid.

Järelevalvet transpordivahendite, loomade ja inimeste liikumise piirangute täitmise üle tabandunud ettevõttes, kaitsetsoonis ja järelevalvetsoonis teostab Politsei- ja Piirivalveamet (VS § 76 lõige 1).

13.5. Piirangud potentsiaalselt saastunud materjalile

KPLG esinemise kahtlusel ja/või esinemisel võidakse tabandunud ettevõttes, kaitsetsoonis ja järelevalvetsoonis kehtestada kitsendused haigete lindudega otseses või kaudses kontaktis olnud loomakasvatushoonete inventarile, seadmetele, transpordivahenditele, söödale, väljaheidetele ja teistele materjalidele, mis võivad olla viiruse kandjateks, samuti spermale,

piimale ja teistele loomakasvatussaadustele, mis võivad olla potentsiaalsed haiguse allikad (määrus (EL) 2020/687 artikkel 12).

13.6. Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine

Loomataudi kahtluse või diagnoosimise korral võib loomataudi leviku tõkestamiseks määrata loom tapmisele või hukkamisele (määrus (EL) 2020/687 artiklid 7 ja 12).

Korjuste ja muu saastunud materjali kõrvaldamine toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 7.

13.7. Puhastamine ja desinfitseerimine

PTA võib kohaldada järgmisi abinõusid:

- 1) sööda, allapanu ja muu võimaliku nakkust edasikandva materjali käitlemise korraldamine ning nimetatud materjali korrapärane puhastamine ja desinfitseerimine;
- 2) korrapärane näriliste ja putukate tõrje;
- 3) ettevõtte korrastamine;
- 4) asjakohaste isikukaitsevahendite kasutamine (määrus (EL) 2020/687 artikkel 15).

13.8. Vaktsineerimine

Kui see on vajalik KPLG tõhusaks tõrjeks, mille suhtes tauditõrjemeetmeid kohaldatakse, võib PTA välja töötada vaktsineerimiskava ja kehtestada vaktsineerimistsoonid. (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/429 artikkel 69).

13.9. Taudikahjude hüvitamine

Taudikahjude hüvitamine toimub vastavalt loomatauditõrje situatsiooniplaani punktile 12.